

ΚΟΣΤΑΣ ΓΚΟΥΜΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΦΡΑΓΜΑ ΑΓΙΟΝΕΡΙΟΥ: «Αναζητείται η... ανέλκυση ενός ναυαγισμένου έργου»

Με αφορμή δημοσίευμα της έγκριτης εφημερίδας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» που μας ενημερώνει ότι «...η Περιφέρεια Θεσσαλίας εξασφάλισε επιπλέον 75 εκατομμύρια ευρώ από το ΕΣΠΑ και ότι σύντομα θα είναι μία από τις πρώτες χωρίς ημιτελή έργα...» αμέσως στη σκέψη μου ήρθε ένα ημιτελές σημαντικό έργο για την περιοχή Ελασσόνας. Πρόκειται για το «Φράγμα Αγιονερίου» - οι εργασίες στο οποίο έχουν σταματήσει από το 2006 και στο οποίο έχω αναφερθεί στο παρελθόν, με δύο επιστολές μου στην ίδια εφημερίδα (15/3/2006 και 28/12/2009). Εκτιμώ ότι θα ήταν χρήσιμο να ενημερωθούν οι συμπολίτες μας και να προβληματισθούν (αν δεν το έχουν κάνει ήδη) οι υπεύθυνοι της Περιφέρειας, πως θα αξιοποιηθούν καλύτερα τα 10 εκατομμύρια ευρώ που έχουν δαπανηθεί μέχρι τώρα για το έργο αυτό, που πρωτοαναφέρθηκε πριν σαρανταπέντε (45) χρόνια σε εκθέσεις της ELECTROWATT και έχει εισέλθει στην σύγχρονη φάση του, πριν εικοσιπέντε (25) χρόνια. Η προσπάθεια υλοποίησής του αρχίζει το 1988 με την ανάθεση από την Δ/ση Εγγείων Βελτιώσεων Νομαρχίας Λάρισας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, της σύνταξης της μελέτης του έργου, ο κύριος σκοπός του οποίου ήταν η άρδευση αγροκτήματος περίπου 20.000 στρεμμάτων στην περιοχή Τσαριτσάνης - Ελασσόνας. Η εργασία του ΑΠΘ (1993) σε επίπεδο προμελέτης δεν ήταν πλήρης για την κατασκευή του έργου και για τον λόγο αυτό το τότε Υπουργείο Γεωργίας ανέλαβε την σύνταξη της οριστικής μελέτης, την οποία ανέθεσε αρχικά το 1995. Για την επίτευξη του σκοπού της άρδευσης σχεδιάστηκε δημιουργία ταμειωτήρα με φράγμα στον ποταμό Ελασσονίτη, στα κατάντη της Ελασσόνας (προς τον οικισμό Αγιονερίου), ενώ η προς άρδευση περιοχή βρίσκεται στα ανάντη της Ελασσόνας (προς την Τσαριτσάνη). Η οριστική μελέτη εκπονήθηκε τμηματικά: το 1997 εγκρίθηκε η μελέτη του φράγματος (1η) και το 2002 η μελέτη των έργων υδροληψίας (2η) και (ξεχωριστά) η μελέτη των δικτύων άρδευσης (3η). Το Υπουργείο Γεωργίας απέστειλε κατά αντίστοιχα στάδια τις εγκεκριμένες μελέτες στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (τότε Αποκεντρωμένη και όχι αιρετή), η οποία ανέλαβε την κατασκευή του έργου. Η Περιφέρεια δημοπράτησε την κατασκευή του φράγματος (1η μελέτη) και οι εργασίες άρχισαν το 2000.

Όμως, μετά την έγκριση της 2ης και της 3ης μελέτης (το 2002) διαπιστώθηκε ότι δεν ήταν δυνατή η ολοκλήρωση της εργολαβίας που βρισκόταν σε εξέλιξη, διότι στις δύο τελευταίες μελέτες προβλεπόταν εργασίες που έπρεπε να προηγηθούν από ορισμένες εργασίες της εργολαβίας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τα τεχνικά προβλήματα της κατασκευής - που αύξησαν την δαπάνη του έργου - και με την έλλειψη συμπληρωματικής χρηματοδότησης, οδήγησε το 2004 στην απόφαση να περιορισθεί το αντικείμενο της εργολαβίας μόνο στην κατασκευή του υπερχειλιστή και των σφράγγων, να μεταφερθεί στο μέλλον (;) η κατασκευή του κυρίως φράγματος και ουσιαστικά να εγκαταλειφθεί ο στόχος υλοποίησης ενός ολοκληρωμένου έργου ταμίευσης νερού. Μέχρι το 2006, που ο εργολάβος διέκοψε τις εργασίες, είχε κατασκευαστεί περίπου το 95% του υπερχειλιστή και των σφράγγων.

Εκτός από τον προαναφερθέντα ετεροχρονισμό των μελετών ως προς την κατασκευή, υπήρξαν και άλλοι, αρνητικοί για το έργο παράγοντες, που δεν αντιμετωπίστηκαν έγκαιρα:

α) Δεν ήταν διαθέσιμα τα υλικά κατασκευής του φράγματος, από τις θέσεις που προβλέπονταν στην μελέτη.

β) Οι πηγές ρύπανσης του Ελκασσονίτη, οι οποίες θα καθιστούσαν ρυπαρά τα νερά του ταμιευτήρα, δεν είχαν εξηλειφθεί.

γ) Δεν υπήρξε συγχρονισμός με τον απαραίτητο αναδασμό στο προς άρδευση αγρόκτημα, με αποτέλεσμα η 3η μελέτη να μην είναι εφαρμόσιμη όπως έχει εγκριθεί.

δ) Οι αναγκαίες απαλλοτριώσεις δεν είχαν συντελεστεί και η έλλειψή τους αποτελούσε εμπόδιο ακόμη και για την κατασκευή του φράγματος.

ε) Δεν ήταν εξαρχής γνωστό το οικονομικό μέγεθος του έργου: το φράγμα (1η μελέτη) είχε προϋπολογισμό (μελέτης) περίπου 15 εκατ. ευρώ και τα έργα αξιοποίησης του νερού (2η - 3η μελέτες) περίπου 60 εκατ. ευρώ. Εκτός όμως από την δαπάνη κατασκευής πρέπει να ληφθεί υπόψη και η δαπάνη λειτουργίας, η οποία αφορά την άντληση και ανύψωση του νερού κατά 35 μ. και την μεταφορά σε απόσταση 5 χλμ.

Οι παράγοντες αυτοί παραμένουν και σήμερα επίκαιροι και αποτελούν σοβαρά εμπόδια στην κατασκευή του έργου, επειδή δεν αντιμετωπίστηκαν από την Περιφέρεια, τόσο από την κρατική, όσο και από την σημερινή αιρετή. Ειδικότερα το πρόβλημα από τις πηγές ρύπανσης του Ελκασσονίτη όπως εκείνη των γαλακτο-βιομηχανιών παραμένει, ενώ σε ότι αφορά τις απαλλοτριώσεις δεν έχει γίνει καν η κτηματογράφηση της λεκάνης του ταμιευτήρα. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το έργο έχει εγκαταλειφθεί από ετών και δεν υπάρχει ουσιαστικό ενδιαφέρον για την συνέχισή του. Εκτιμάται ότι σ' αυτό συνέβαλε, εκτός των υπηρεσιακών αδυναμιών και της έλλειψης πολιτικής βούλησης, η συνειδητοποίηση ότι είναι έργο δαπανηρό και ότι η δαπάνη είναι δυσανάλογη προς την ωφέλεια από την λειτουργία του, όπως αρχικά σχεδιάσθηκε. Πέραν των συνηθισμένων ανεύθυνων εξαγγελιών και υποσχέσεων (διαχρονικά από τοπικούς και κυβερνητικούς παράγοντες), ή ορισμένων πρωτοβουλιών αυτοδιοικητικών (νομαρχών - δημάρχων), δεν υπήρξε οποιαδήποτε σοβαρή και αποτελεσματική ενέργεια για την συνέχισή του. Μέχρι σήμερα έχουν δαπανηθεί περίπου 10 εκατ. ευρώ για την εργολαβία της 1ης μελέτης. Είναι θετικό ότι τα κατασκευασμένα τμήματα του έργου αποτελούνται από οπλισμένο σκυρόδεμα και δεν χρειάζονται συντήρηση. Αυτή η κατάσταση όμως δεν επιτρέπεται να συνεχίζεται και πρέπει να ληφθεί μία απόφαση για το μέλλον του έργου. Αρμόδιο για την σχετική συζήτηση και την λήψη απόφασης είναι πρωτίστως το Περιφερειακό Συμβούλιο Θεσσαλίας.

Το Περιφερειακό Συμβούλιο θα πρέπει - αφού αναζητήσει τυχόν λάθη ή παραλείψεις στον σχεδιασμό και την υλοποίηση του έργου - να εξετάσει τα κριτήρια της τύχης (συνέχισης;) του έργου. Ενδεικτικά θα ανέφερα ότι η δημοπράτηση τμήματος του έργου (φράγμα) έγινε χωρίς να είναι γνωστό το σύνολο του έργου (αξιοποίηση νερών ταμιευτήρα), ενώ η προβληματική διαχείριση της εργολαβίας κατασκευής του τμήματος (φράγμα) από τις αρμόδιες τεχνικές υπηρεσίες, είχε ως αποτέλεσμα, δεκατέσσερα χρόνια μετά την ανάθεση της εργολαβίας, αυτή να μην έχει εκκαθαριστεί και να υπάρχουν εκκρεμότητες διοικητικές, δικαστικές και οικονομικές.

Σε ότι αφορά τα κριτήρια που θα πρέπει να συνεξεταστούν, προκειμένου να αποφασισθεί η τύχη του έργου, ως πρωτεύον κριτήριο θεωρώ την δυνατότητα εξασφάλισης της καθαρότητας των νερών του ταμιευτήρα. Αυτό προκύπτει από την (ιδιαίτερη για ταμιευτήρα) θέση των αμέσως κατάντη οικισμών (Ελκασσώνα, Τσαριτσάνη, Στεφανόβουνο, Γαλανόβρυση) και μονάδων επεξεργασίας γάλακτος, που επιτρέπει την συγκέντρωση των αντίστοιχων ρύπων. Για την ικανοποίηση του κριτηρίου είναι απαραίτητη η συνεργασία του Δήμου Ελκασσώνας και αρμόδιων υπηρεσιών της Περιφέρειας (Περιβάλλοντος, Βιομηχανίας, Αγροτικής Οικονομίας, Δημόσιας Υγείας).

Ένα εξίσου σημαντικό κριτήριο είναι η διερεύνηση της δυνατότητας ή μη χρηματοδότησης τόσο των απαραίτητων μελετών για την επικαιροποίηση (εξεύρεση υλικών φράγματος και επανασχεδιασμός δικτύων σύμφωνα με τον αναδασμό) και την προσαρμογή τους στο τμήμα που έχει κατασκευαστεί, όσο και για την κατασκευή του έργου. Θα πρέπει πάντως να ληφθεί σοβαρά υπόψη η σχέση κόστους - οφέλους του έργου με βάση τα σημερινά δεδομένα και ταυτόχρονα να επανεξετασθεί η χρήση των νερών του ταμιευτήρα (που είναι περίπου 13 εκατ. μ³) και ειδικότερα η κάλυψη των αναγκών άρδευσης αλλιά και των αυξημένων υδρευτικών αναγκών γειτονικών ή άλλων Δήμων. Είναι βέβαιο ότι η λήψη οποιασδήποτε απόφασης δεν θα είναι εύκολη υπόθεση, όμως θα πρέπει επιτέλους να γίνει μία σοβαρή και υπεύθυνη συζήτηση, πριν από την τελική απόφαση για την τύχη του έργου.

Κώστας Γκούμας

Φ Ρ Α Γ Μ Α Α Γ Ι Ο Ν Ε Ρ Ι Ο Υ

“Αναζητείται η ...ανέλκυση ενός ναυαγισμένου έργου”

(Κώστας Γκούμας)

Με αφορμή σημερινό δημοσίευμα της έγκριτης εφημερίδας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» που μας ενημερώνει ότι «... η Περιφέρεια Θεσσαλίας εξασφάλισε επιπλέον 75 εκατομμύρια € από το ΕΣΠΑ και ότι σύντομα θα είναι μία από τις πρώτες χωρίς ημιτελή έργα...» αμέσως στη σκέψη μου ήρθε ένα ημιτελές σημαντικό έργο για την περιοχή Ελασσόνας. Πρόκειται για το «Φράγμα Αγιονερίου» - οι εργασίες στο οποίο έχουν σταματήσει από το 2006 και στο οποίο έχω αναφερθεί στο παρελθόν, με δύο επιστολές μου στην ίδια εφημερίδα (15/3/2006 & 28/12/2009).

Εκτιμώ ότι θα ήταν χρήσιμο να ενημερωθούν οι συμπολίτες μας και να προβληματισθούν (αν δεν το έχουν κάνει ήδη) οι υπεύθυνοι της Περιφέρειας, πως θα αξιοποιηθούν καλλίτερα τα 10 εκατομμύρια € που έχουν δαπανηθεί μέχρι τώρα για το έργο αυτό, που πρωτοαναφέρθηκε πριν σαρανταπέντε (45) χρόνια σε εκθέσεις της ELECTROWATT και έχει εισέλθει στην σύγχρονη φάση του, πριν εικοσιπέντε (25) χρόνια.

Η προσπάθεια υλοποίησής του αρχίζει το 1988 με την ανάθεση από την Δ/νση Εγγείων Βελτιώσεων Νομαρχίας Λάρισας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, της σύνταξης της μελέτης του έργου, ο κύριος σκοπός του οποίου ήταν η άρδευση αγροκτήματος περίπου 20.000 στρεμμάτων στην περιοχή Τσαριτσάνης - Ελασσόνας. Η εργασία του ΑΠΘ (1993) σε επίπεδο προμελέτης δεν ήταν πλήρης για την κατασκευή του έργου και για τον λόγο αυτό το τότε Υπουργείο Γεωργίας ανέλαβε την σύνταξη της οριστικής μελέτης, την οποία ανέθεσε αρχικά το 1995. Για την επίτευξη του σκοπού της άρδευσης σχεδιάστηκε δημιουργία ταμιευτήρα με φράγμα στον ποταμό Ελασσονίτη, στα κατάντη της Ελασσόνας (προς τον οικισμό Αγιονερίου), ενώ η προς άρδευση περιοχή βρίσκεται στα ανάντη της Ελασσόνας (προς την Τσαριτσάνη). Η οριστική μελέτη εκπονήθηκε τμηματικά : το 1997 εγκρίθηκε η μελέτη του φράγματος (1^η) και το 2002 η μελέτη των έργων υδροληψίας (2^η) και (ξεχωριστά) η μελέτη των δικτύων άρδευσης (3^η). Το Υπουργείο Γεωργίας απέστειλε κατά αντίστοιχα στάδια τις εγκεκριμένες μελέτες στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (τότε Αποκεντρωμένη και όχι αιρετή), η οποία ανέλαβε την κατασκευή του έργου. Η Περιφέρεια δημοπράτησε την κατασκευή του φράγματος (1^η μελέτη) και οι εργασίες άρχισαν το 2000. Όμως, μετά την έγκριση της 2^{ης} και της 3^{ης} μελέτης (το 2002) διαπιστώθηκε ότι δεν ήταν δυνατή η ολοκλήρωση της εργολαβίας που βρισκόταν σε εξέλιξη, διότι στις δύο τελευταίες μελέτες προβλεπόταν εργασίες που έπρεπε να προηγηθούν από ορισμένες εργασίες της εργολαβίας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τα τεχνικά

προβλήματα της κατασκευής - που αύξησαν την δαπάνη του έργου - και με την έλλειψη συμπληρωματικής χρηματοδότησης, οδήγησε το 2004 στην απόφαση να περιορισθεί το αντικείμενο της εργολαβίας μόνο στην κατασκευή του υπερχειλιστή και των σηράγγων, να μεταφερθεί στο μέλλον (:) η κατασκευή του κυρίως φράγματος και ουσιαστικά να εγκαταλειφθεί ο στόχος υλοποίησης ενός ολοκληρωμένου έργου ταμίευσης νερού. Μέχρι το 2006, που ο εργολάβος διέκοψε τις εργασίες, είχε κατασκευαστεί περίπου το 95% του υπερχειλιστή και των σηράγγων .

Εκτός από τον προαναφερθέντα ετεροχρονισμό των μελετών ως προς την κατασκευή, υπήρξαν και άλλοι, αρνητικοί για το έργο παράγοντες , που δεν αντιμετωπίστηκαν έγκαιρα :

α) Δεν ήταν διαθέσιμα τα υλικά κατασκευής του φράγματος , από τις θέσεις που προβλέπονταν στην μελέτη .

β) Οι πηγές ρύπανσης του Ελασσονίτη , οι οποίες θα καθιστούσαν ρυπαρά τα νερά του ταμιευτήρα , δεν είχαν εξαλειφθεί .

γ) Δεν υπήρξε συγχρονισμός με τον απαραίτητο αναδασμό στο προς άρδευση αγρόκτημα, με αποτέλεσμα η 3^η μελέτη να μην είναι εφαρμόσιμη όπως έχει εγκριθεί .

δ) Οι αναγκαίες απαλλοτριώσεις δεν είχαν συντελεστεί και η έλλειψή τους αποτελούσε εμπόδιο ακόμη και για την κατασκευή του φράγματος .

ε) Δεν ήταν εξ αρχής γνωστό το οικονομικό μέγεθος του έργου : το φράγμα (1^η μελέτη) είχε προϋπολογισμό (μελέτης) περίπου 15 εκατ. ευρώ και τα έργα αξιοποίησης του νερού (2^η - 3^η μελέτες) περίπου 60 εκατ. ευρώ. Εκτός όμως από την δαπάνη κατασκευής πρέπει να ληφθεί υπόψη και η δαπάνη λειτουργίας, η οποία αφορά την άντληση και ανύψωση του νερού κατά 35 μ. και την μεταφορά σε απόσταση 5 χλμ.

Οι παράγοντες αυτοί παραμένουν και σήμερα επίκαιροι και αποτελούν σοβαρά εμπόδια στην κατασκευή του έργου, επειδή δεν αντιμετωπίστηκαν από την Περιφέρεια, τόσο από την κρατική, όσο και από την σημερινή αιρετή. Ειδικότερα το πρόβλημα από τις πηγές ρύπανσης του Ελασσονίτη όπως εκείνη των γαλακτοβιομηχανιών παραμένει, ενώ σε ότι αφορά τις απαλλοτριώσεις δεν έχει γίνει καν η κτηματογράφηση της λεκάνης του ταμιευτήρα.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το έργο έχει εγκαταλειφθεί από ετών και δεν υπάρχει ουσιαστικό ενδιαφέρον για την συνέχισή του. Εκτιμάται ότι σ αυτό συνέβαλε, εκτός των υπηρεσιακών αδυναμιών και της έλλειψης πολιτικής βούλησης, η συνειδητοποίηση ότι είναι έργο δαπανηρό και ότι η δαπάνη είναι δυσανάλογη προς την ωφέλεια από την λειτουργία του, όπως αρχικά σχεδιάσθηκε. Πέραν των συνηθισμένων ανεύθυνων εξαγγελιών και υποσχέσεων (διαχρονικά από τοπικούς και κυβερνητικούς παράγοντες), ή ορισμένων πρωτοβουλιών αυτοδιοικητικών (Νομαρχών - Δημάρχων), δεν υπήρξε οποιαδήποτε σοβαρή και αποτελεσματική ενέργεια για την συνέχισή του.

Μέχρι σήμερα έχουν δαπανηθεί περίπου 10 εκατ. ευρώ για την εργολαβία της 1^{ης} μελέτης. Είναι θετικό ότι τα κατασκευασμένα τμήματα του έργου αποτελούνται από οπλισμένο σκυρόδεμα και δεν χρειάζονται συντήρηση .

Αυτή η κατάσταση όμως δεν επιτρέπεται να συνεχίζεται και πρέπει να ληφθεί μία απόφαση για το μέλλον του έργου. Αρμόδιο για την σχετική συζήτηση και την λήψη απόφασης είναι πρωτίστως το Περιφερειακό Συμβούλιο Θεσσαλίας .

Το Περιφερειακό Συμβούλιο θα πρέπει - αφού αναζητήσει τυχόν λάθη ή παραλείψεις στον σχεδιασμό και την υλοποίηση του έργου - να εξετάσει τα κριτήρια της τύχης (συνέχισης :) του έργου.

Ενδεικτικά θα ανέφερα ότι η δημοπράτηση τμήματος του έργου (φράγμα) έγινε χωρίς να είναι γνωστό το σύνολο του έργου (αξιοποίηση νερών ταμιευτήρα), ενώ η προβληματική διαχείριση της εργολαβίας κατασκευής του τμήματος (φράγμα) από τις αρμόδιες τεχνικές υπηρεσίες, είχε ως αποτέλεσμα, δεκατέσσερα χρόνια μετά την ανάθεση της εργολαβίας, αυτή να μην έχει εκκαθαριστεί και να υπάρχουν εκκρεμότητες διοικητικές, δικαστικές και οικονομικές .

Σε ότι αφορά τα κριτήρια που θα πρέπει να συνεξεταστούν, προκειμένου να αποφασισθεί η τύχη του έργου, ως πρωτεύον κριτήριο θεωρώ την δυνατότητα εξασφάλισης της καθαρότητας των νερών του ταμιευτήρα. Αυτό προκύπτει από την (ιδιαίτερη για ταμιευτήρα) θέση των αμέσως κατάντη οικισμών (Ελασσόνα, Τσαριτσάνη, Στεφανόβουνο, Γαλανόβρυση) και μονάδων επεξεργασίας γάλακτος, που επιτρέπει την συγκέντρωση των αντίστοιχων ρύπων. Για την ικανοποίηση του κριτηρίου είναι απαραίτητη η συνεργασία του Δήμου Ελασσόνας και αρμόδιων υπηρεσιών της Περιφέρειας (Περιβάλλοντος , Βιομηχανίας , Αγροτικής Οικονομίας, Δημόσιας Υγείας).

Ένα εξίσου σημαντικό κριτήριο είναι η διερεύνηση της δυνατότητας ή μη χρηματοδότησης τόσο των απαραίτητων μελετών για την επικαιροποίηση (εξεύρεση υλικών φράγματος και επανασχεδιασμός δικτύων σύμφωνα με τον αναδασμό) και την προσαρμογή τους στο τμήμα που έχει κατασκευαστεί, όσο και για την κατασκευή του έργου. **Θα πρέπει πάντως να ληφθεί σοβαρά υπόψη η σχέση κόστους - οφέλους του έργου με βάση τα σημερινά δεδομένα και ταυτόχρονα να επανεξετασθεί η χρήση των νερών του ταμιευτήρα (που είναι περίπου 13 εκατ. μ3) και ειδικότερα η κάλυψη των αναγκών άρδευσης αλλά και των αυξημένων υδρευτικών αναγκών γειτονικών ή άλλων Δήμων.**

Είναι βέβαιο ότι η λήψη οποιασδήποτε απόφασης δεν θα είναι εύκολη υπόθεση, όμως θα πρέπει επιτέλους να γίνει μία σοβαρή και υπεύθυνη συζήτηση, πριν από την τελική απόφαση για την τύχη του έργου.

Λάρισα 8 Νοεμβρίου 2013